

Oogst van de workshop

Natuurinclusieve landbouw & Gezondheid - Van denkrichting naar praktijk

15 november 2018

Op 15 november 2018 vond op Heerlijkheid Mariënwaardt te Beesd de Nationale netwerk-conferentie POP3 plaats. Onderdeel daarvan was de workshop 'Natuurinclusieve landbouw & Gezondheid – van denkrichting naar praktijk' van Regiebureau POP, Stichting Active Health Foundation en Living Lab Fryslân. De workshop bestond uit twee interactieve delen: 1) 'Gezondheid is alles' denken en 2) 'Doen' aanknopingspunten. Hieronder vindt u per onderdeel een samenvatting van de oogst van de flappen die door de diverse groepen deelnemers zijn beschreven en/of tijdens de plenaire kruisbestuivingsmomenten zijn gedeeld.

Deel 1: 'gezondheid is alles'-denken

Deel 1 betrof de verkenning van 'Gezondheid is alles'-denken. Het systemisch denken waarin gezondheid allesomvattend is; het heeft betrekking op het gehele ecosysteem en de onderling verbonden delen. Met het oog op de realisatie van een integraal gezonde natuurinclusieve landbouw in 2028 als onderdeel van het grotere geheel, werd een veelheid aan invalshoeken van gezondheid genoteerd.

Gezondheid is...

- Robuustheid van het totale systeem:
  - Systeem in balans
  - Gezond ecosysteem = gezonde bodem → gezonde kringloop → gezonde voeding → gezonde verdien-/waarde(n)modellen → gezonde voedselketens
  - Levenskwaliteit / gezond in je vel → gezond netwerk → gezonde ambities → gezonde acties → gezonde omgeving
  - Circulair → gezonde "inzet" van grondstoffen
- Economisch (financieel) systeem:
  - "RENDEMENT" vervangen door "GEZOND" als referentiepunt
  - Participatie van de burger / consument / producent → individu daartoe in staat stellen i.v.m. investering in tijd en energie
  - Minder arbeidsuren, meer tijd voor participatie / sociale activiteiten
  - Bijstand verhogen
  - Korte keten boer – consument → betrokkenheid / sociaal / waardering
  - Consument als medeproducent / 'doe-het-zelf' → gezamenlijke verantwoordelijkheid
  - Gezonde prijs én gezonde margeverdeling / true cost
- Bodem / water / lucht:

- Lange termijn denken
- Gezonde bodem, gezonde lucht, gezond water → je mag niets 'vuil' maken
- Voorkomen van uitstoot van stikstof / minder pesticiden en kunstmest
- Schone lucht
- Biodiversiteit / natuur:
  - Natuur als beleving / genieten / geluksbeleving
  - Gezonde planten en dieren
  - Zuurstof
- Voedsel:
  - Onbewerkt voedsel dat de tijd heeft om te groeien/rijpen van een gezonde bodem → rijk aan mineralen, vitamines etc
  - Gezonde voeding kan medicatie vervangen → 'gewas als medicijn' / draagt bij aan gezonde psyche
- Stad-land relatie:
  - Verbondenheid stad-platteland
  - Stadslandbouw
- Landschap:
  - Landbouw natuurinclusief, rekening houdend met landschappelijke waarde
  - Multifunctioneel gebruik landschap
- Infrastructuur:
  - Gebieden anders beheren; water, natuur, wegen, bebouwing
- Educatie / kennis / wetenschap:
  - Gezond boerenverstand
  - Balans ratio – intuïtie
  - Grensoverschrijdend / integraal denken
  - Kennisoverdracht naar de burger/consument door en met de ondernemer/producent
- Technologie:
  - Levensduur
- Wetgeving:
  - Vervuiler betaalt
  - Gezonde keuze de gemakkelijke keuze
- Governance:
  - Einde maken aan afrekencultuur → maakt echt vernieuwende initiatieven nu moeilijk te realiseren

Deel 2: 'doen' aanknopingspunten

Deel 2 betrof het noteren van concrete aanknopingspunten van 'doen' om een integraal gezonde natuurinclusieve landbouw in 2028 als onderdeel van het grotere gezonde geheel te realiseren.

Aanknopingspunten in de hedendaagse praktijk:

- Economisch (financieel) systeem:

- Andere incentives binnen het economisch systeem → ingrijpen op huidige marktwerking
- Financiële ruimte creëren dat mensen andere keuzes kunnen maken voor hun tijdsbesteding
- Collectief produceren / coöperatie / herenboeren
- True cost / true pricing
- BTW verlagen op gezonde producten
- Product uit de regio goedkoper
- Wijziging inkoopbeleid supermarkt
- Zorgpremie gekoppeld aan gezondheid
- **Educatie / communicatie:**
  - Boegbeelden, bruggenbouwers & verhalen / storytelling
  - Kracht van de herhaling!
  - Voedselbewustzijn stimuleren → kennis voor de consument over o.a. de achtergrond van producten / transparantie over waar komt het product vandaan
  - Mensen wakker maken / urgentie laten voelen → campagne zoals “plofkip”
  - Meedoen met agrarisch natuurbeheer
- **Landschap:**
  - Benut ecosysteemdiensten bij voedselproductie en beleving van het landschap (groene omgeving werkt helend)
- **Technologie:**
  - Footprint verkleinen → energie neutrale opslag
- **Governance / wetgeving:**
  - Creëer externe druk
  - Kleine initiatieven steunen → zorgen voor een grote beweging
  - Ruimte pakken in huidige wetgeving
- **Praktijkvoorbeelden:**
  - Salland boert en eet bewust
  - Eetbaar voedselbos / voedselbos Grauw
  - Landerij van Tosse
  - Herenboeren in Boxtel
  - Voedsel families
  - Biomarkten
  - Volkstuinen
  - Proeftuin West-Friesland → leveren aan ziekenhuizen
  - Project Brant → wat is er met ondersteunen natuurlijke processen te realiseren

Reflectie:

We hebben in de presentatie aandacht besteed aan gezondheid in brede zin, dat kwam ook in de respons van de groepen naar voren. Er was één ding dat er heel duidelijk uitsprong: de verbinding boer – burger. Dat heeft verschillende vormen:

- korte ketens, die vooral belangrijk zijn om mensen te laten zien waar en hoe hun voedsel wordt geproduceerd
- het opschalen van biomarkten
- meewerken, zoals bij de Heerenboeren
- zelf verbouwen van groenten, een initiatief bij de Floriade Almere.
- inzichtelijk maken welke inspanningen nodig zijn om voedsel te produceren
- faciliteren van de luie consument, zodat hij/zij ook overgaat tot aanschaf van duurzamere producten. Dat kan ook via supermarkten, of zou moeten kunnen.
- De inzet van boegbeelden om mensen te bewegen anders te consumeren

Hoewel al deze aspecten ook van belang zijn voor verdienmodellen, werd in de discussie/presentatie vooral de nadruk gelegd op de verbinding boer – burger.

